

EDIČNÍ POZNÁMKY

Pohorská vesnice byla po první vydání r. 1856 v Praze u Kateřiny Jeřábkové jako III. a IV. svazek 2. ročníku „Bibliotéky českých původních románů historických i novověkých“. Druhé vydání *Pohorské vesnice* vyšlo až po smrti spisovatelčině, avšak ještě r. 1862 – ve IV. svazku „Sebraných spisů Boženy Němcové“ u Ant. Augusty v Litomyšli.

Naše vydání bylo pořízeno podle vydání poslední ruky – vydání prvního. Řídí se zásadami, jimiž se řídily svazky předcházející.

Ediční zásahy vydavatelovy do textu – kromě oprav tiskových chyb, jejichž počet je nemalý – týkají se jenom pravopisu, který byl upravován podle nyní platné normy. Interpunkce byla upravena jen tam, kde je to s hlediska nynější normy nutné. Tak zejména byly zrušeny čárky před slučovacím *a* a naopak doplněny všude tam, kde toho vyžadovalo členění větné. Autorčin způsob psaní: *Bláznový! co ti vlízlo zase do hlavy, že tak rozprávíš!* upravuji na: *Bláznový, co ti vlízlo zase do hlavy, že tak rozprávíš!* Typ vět: *Proč se dívíš? bratr ho někde na cestě trefil*, upravuji takto: *Proč se dívíš? Bratr ho někde na cestě trefil.*

Skloňované a časované tvary neměním nikde, i když se odchylují od dnešní spisovné normy. Jen ve větě „...vrhá se lid na kolena děkujíc...“ měním přechodník na „děkuje“ (str. 54). Do vazeb jsem zasáhl jenom na třech místech, kde doplňuji předložku *s*, *se*, neprávem – snad z hyperkorektnosti – vypuštěnou: *neměla mnoho práce s vymýšlením jídel* (str. 41), *děvče je vyučeno, jak se lnem zacházet* (92), *to vše čas s sebou přinese* (139).

Nářeční texty chodské v Pohorské vesnici obsahují mnohé prvky nechodské, hlavně východočeské, t. j. z místa, kde B. Němcová strávila své mládí (*prauda*, *zrouna*, *děuče* a j.), někdy snad i kontaminované s prvky slovenskými (*děučence*). Ty všechny naše vydání pečlivě zachovává. A právě tak podržuje infinitivy na *-t* (*lítat*, *spokojit*, *zadávat* a j.), jichž Němcová užívá promiscue s infinitivy na *-t*. Dnes infinitivy na *-t* na Chodsku nežijí, ale podle materiálu J. Jindřicha byly svého času jedním z charakteristických znaků řeči měšťanských starousedlíků domažlických, odlišujícím ji od řeči prostého lidu. Moje zásahy do tvarů chodských – opět kromě oprav tiskových chyb – se omezují na důsledné psaní tvarů *jsom*, *jsi*, *jste*, *jsú* (na rozlišení od slovenských *som*, *si*, *stě*, *sú*) a na sjednocení délky ve slovesných tvarech (*humřtli*, *humřtá*, *mlčtl*, *muštl*, *porařtly*, *ptál*, *sedtl*,

narodil a j.). Kromě toho opravuji o něm na o ňom (str. 176) a ještě na ešče (str. 75, 138).

Slovenština Pohorské vesnice byla edičním oříškem. Nebylo možno podržet nezměněný text autorčin, protože obsahoval jednak četné tiskové chyby, jednak chyby vyplývající z nedostatečné znalosti slovenštiny (na př. tvary *zumrela* místo *zomrela*, *hábí* místo *háby*, *stadě* ve významu *zde*, zájmenné tvary *ma*, *jú* v 3. pádě sing. místo správ. *mi*, *jej* a j.) a čechismy jako *idu* (místo *iděm*), *dverím* (m. *dverám*), *ulicích* (m. *uliciach*) a pod. To vše by každý slovenský čtenář pocítoval jako prvky rušivé, a proto jsme je opravovali. Mnohá chyba nebo kolísání v slovenštině padá na vrub neustáleného tehdy pravopisu slovenského (křížilo se tu vlastně několik pravopisných soustav). – Na druhé straně nebylo ani možno podržet tradiční sjednocující úpravu slovenštiny od Jar. Vlčka, neboť na některých místech potřebovala opravy.

Odborným poradcem při naší úpravě slovenštiny byl Dr Jozef Štolc, znalec slovenských nářečí. V slovenštině v Pohorské vesnici správně rozpoznal základ středoslovenský (horehronský), který Němcová poznala za svého pobytu na Slovensku, v němž jsou však četné prvky nářečí hornotrenčanského (kol Velké Bytče), jež asi odposlouchala od slovenských drotarů. (Zde odkazujeme na Štolcovu podrobnou studii slovenštiny B. Němcové v letošním ročníku Slova a slovesnosti, XIII.).

Slovenštinu našeho vydání píšeme pokud možno slovenským pravopisem spisovným, avšak odchylkou od něho jsme ponechali psaní *dě*, *tě*, *ně* (řidší výskyt slabik *de*, *te*, *ne*, a také zájmena zvrát. *se* místo *sa*, jsme odstranili) ve snaze, aby při přechodu z textu českého do slovenského byla vystižena zvuková stránka řeči. Zavádíme důsledné rytmické krácení délek, jež lidová slovenština dodržuje důsledně (na př. tvary *páci*, *spýta*, *lúbim*, *poriadná*, *hriešnych*, *domácich* a j. měníme na *páci*, *spýta*, *lúbim*, *poriadna*, *hriešnych*, *domácich* atd.). Ponecháváme kolísání slovesných tvarů typu *vzal* – *vzau*. Odstraňujeme hláskové a tvarové prvky, které nejsou možné v žádném nářečí slovenském; proto kromě už výše uvedených případů opravujeme na př. *pruosto* na *prosto*, *na stuole* na *na stole*, *něduojdě* na *nědojďe*, *němůže* na *němuože*, *stribrných* na *strieborných*, *pervý* na *prvý*, *kusčok* na *kuštok*, *čovek* na *človek*, *dieuče* na *dieuča*, *stydzi* na *stydzi*, *vidzi* na *vidzi*, *budzme* na *budzme*, *zumrit* na *zomret*, *preodit* na *preodiat*; zájmenné tvary *těm*, *těch*, *k tobě*, na *tým*, *tých*, *k tebe*, *jú*, *jí* na *jej*; substant. tvary *Hlincianům* na *Hlincanom*, *pred dverí* na *dvere*, *ke dverím*, na *ku dverám*, *v Korálovicích* na *v Koráloviciach*, *sprostáčkové* na

sprostáčkovia, bychom na bysme, všetko ležia na leží, ony strehú na streží, prídēm na prídēme a pod. Ve třech případech jsme změnilí g-emerský tvar *smo* na *sme*, neboť tu byl zcela neorganický.

Adverbium *stadě* měníme podle situace na *tu*, *tuná*. Ponechali jsme však čechismy v řeči Mičově, kde to celý ráz jeho řeči žádal, a v řeči Janově tvary slovesa *jeti* (*by som jel, pojedēm, prečo by som nějeu* na str. 18), které v slovenštině neexistuje, a určení *v Praze, po Praze* (místo *v Prahe a po Prahe*). Větnou stavbu, i když někdy není zcela slovenská, jsme však neměnili nikdy.

FR. VÁHALA

OPRAVY V TEXTECH SLOVENSKÝCH